

חלה מחיים, אלא שהאב משייר לעצמו בהם קנין פירות עד
שימות. ומאחר שמתפרשים דבריו היטב בדרך האמורה, אין
לפרש בהם שכונתו לתנאי או לחזרה.
ביאור טעמו של רבי יוסי במשנתו. שנינו במשנה: רבי יוסי אומר,
אינו צריך לכתוב 'מהיום'.
רבה בר אבהו חלש ו- חלה, ועל לנביא ו- נכנסו אצלן רב הונא ורב
נחמן לבקרו. אמר ליה רב הונא לרב נחמן, בעי מיניה – שאל את
רבה בר אבהו, האם הלכה כרבי יוסי, או אין הלכה כרבי יוסי.
אמר ליה רב נחמן, טעמיה דרבי יוסי לא ידענא, הלכה איבעי מיניה
– מאחר שאינו מבין את טעמו של רבי יוסי, וכי מה יש לי לשאול
האם הלכה כמותו.
אמר ליה רב הונא לרב נחמן, את בעי מיניה – אתה תשאל אותו
ואת רבה בר אבהו, אי הלכה כרבי יוסי או לא, וטעמיה אנא אמינא
לך – ואחר כך אומר לך את טעמו של רבי יוסי.
בעי מיניה – שאל רב נחמן את רבה בר אבהו האם הלכה כרבי
יוסי, ואמר ליה, הכי אמר רב, הלכה כרבי יוסי.
בית דנפקו – לאחר שיצאו משם, אמר ליה רב הונא לרב נחמן,
היינו טעמיה דרבי יוסי הסובר שאין צריך לכתוב בשטר מהיום,
משום דאמר, זמנו של שטר מוכיח עליו שהמתנה מתחילה מהיום,
שאם לא כן למה כתב בו זמן זה. אלא ודאי נכתב כדי להורות
שהקנאת גוף הנכסים חלה מהיום.
הגמרא מביאה סייע לסבור רב הונא: תנאי נמי הכי בברייתא, רבי
יוסי אומר, אינו צריך לכתוב מהיום, מפני שזמנו של שטר מוכיח
עליו.
מסתפקת הגמרא: בעי מיניה – שאל רבא מרב נחמן, בשטר קנין
שכתוב בו שנעשתה על ידי העדים הקנאה בקנין סודר מלבד קנין
השטר, וכתוב בו 'שדי נתונה לך לאחר מיתתי', ולא כתוב 'מהיום',
מהו דינו. האם גם בו נחלקו רבי יהודה ורבי יוסי במשנתו, או
שלא נחלקו אלא בשטר שאין בו קנין סודר, אבל אם יש בו קנין
מודה רבי יהודה שמתחילה המתנה מהיום, וזוכה המקבל בגוף
מהיום ובפירות לאחר מיתה.
אמר ליה רב נחמן, בשטר שיש בו הקנאה אינו צריך לכתוב 'מהיום'
אף לשיטת רבי יהודה, משום שהקנין מוכיח שהנותן מייפה את כח
המקבל לקנות מהיום.
הגמרא מביאה מחלוקת אמוראים בדין האמור: רב פפי אומר, אין
כל ההקנאות שוות, אלא איבא אקנייתא והקנאה דצריך לכתוב בה
'מהיום', ואיבא אקנייתא ולא צריך לכתוב בה 'מהיום'. אם בתחילת
השטר כתוב 'אקנייה' – שהקנה הנותן למקבל בקנין על ידי
העדים, ואחר כך בשורה האחרונה של השטר כותבים העדים
'קנינא מיניה', לא צריך לכתוב 'מהיום'. שכן משמע מלשון זו שני
קניינים, גם הוא הקנה למקבל על ידינו וגם אנחנו קנינו ממנו עבור
המקבל. וכפילות זו מורה על יפוי כח למקבל לקנות את המתנה
מהיום, והרי זה כאילו כתוב בו 'מהיום'. אבל אם קודם כתבו
'קנינא מיניה' ובשורה האחרונה כתבו 'אקנייה', צריך לכתוב
'מהיום'. שכן באופן זה אין בפעם השניה משום כפילות יתר, אלא
שמפרשים העדים את דבריהם, שקנינו בסודר בשביל המקבל, על
ידי הקנאת הנותן. נמצא שאין כאן הוכחה על כוונת הנותן ליפוי
את כחו של המקבל, ועל כן אם לא יכתוב 'מהיום' אינו מקנה
מעבשי, אלא רק לאחר מיתה, ואין מתנה לאחר מיתה.
מתקן ליה רב הונא מפורא לרב פפי, מי איבא מידי דאנן לא ידענא,
וספרי ידענא – וכי יש דבר שאנו לא יודעים אותו וסופרי הדיינים
יודעים אותו. ומאחר שאין רוב החכמים יודעים מחילוק הלשון
האמור, ודאי שאף כותבי השטרות אינם יודעים ממנו. ואם כן לא
יתכן שאם כתבו קודם 'אקנייה' ואחר כך 'קנינא' התכוונו שהקנין
חל מהיום, ואם כתבו להיפך התכוונו שהקנין יחול לאחר מיתה.
הגמרא מוכיחה הוכחה מהמציאות שלא כדברי רב הונא:
שאלונתו לקסרי דאבי יודע, ולקסרי דרבא יודע – שאלו את סופרי
אבי רבא, וידעו לחלק בין שתי לשונות אלו, שהאחת משמעותה

משיבה הגמרא: אופן זה הוא בדאמר רב הקדא לגבי שטר שכבי
מרע שנכתב בו שהיה קנין במתנתו, שאם נכתב בו 'קנינא מיניה
מוסיף על מתנתא דא' – 'קנינו ממנו כתוספת ודיוק למתנה זו',
אין לחשוש שמא התכוין להקנות בשטר ואין שטר לאחר מיתה,
אלא בודאי בא הקנין רק כדי לחזק את מה שאמר בעל פה שיזכה
המקבל, הקא נמי, באופן דאמר תנו ואף פתוחו וחתמו וכתבו ליה,
דינו כבא לייפות את כוחו, שקנה בדיבור, והשטר בא רק כדי
שתהיה לו ראיה על מתנה זו, ויכול להכתב לאחר מיתה.
הגמרא מביאה את ההלכה בנידון זה: אימא, רב יהודה אמר בשם
שמואל, הלכה, אם ציווי לכתוב היה כדי ליפות את כוחו, והיינו
כשאמר 'תנו ואף כתבו', פותחין ונותנין, וזוכה המקבל בנכסים,
כיון שכתובת השטר היא רק לראיה ויפוי כח. וכן אמר רבא אמר
רב נחמן, הלכה, פותחין ונותנין.

משנה

הפוחב שטר מתנה על נכסיו לבניו, והוא רוצה להשאיר את
הנכסים ברשותו כל ימי חייו כדי שיוכל לאכול מפירותיהם, צריך
שיכתוב בו שהוא מקנה להם אותם מהיום ולאחר מיתה – שתתחיל
המתנה מהיום ותגמר לאחר מיתה ויבואר בגמרא מהו גדר
הקנאה זו. דבר רבי יהודה.
רבי יוסי אומר, אינו צריך לכתוב בשטר 'מהיום', אלא גם אם כתב
בו שהוא נותן את הנכסים לאחר מיתה, מתחילה המתנה מהיום
ונגמרת לאחר מיתה, וטעמו יבואר בגמרא.
המשנה מפרשת את הדין האמור: הפוחב נכסיו לבניו לאחר מותו,
האב אינו יכול למכור אותם לאחרים לגמרי, מפני שהן כבר פתוחין
לבן. וגם הן אינו יכול למכור אותם לזקוק כדי שיזכה בהם לגמרי
בחי האב, מפני שעדיין הן ברשות האב לאכילת פירותיהם. אלא
אם מכר האב הרי הם מכורים לזקוק לאכול מפירותיהם
ולהשתמש בהם רק עד שיעמות האב, אבל לאחר מיתתו עוברים
הנכסים לבן. ואם מכר הן בחיי האב, אין לזקוק בהן כלום ואינו
יכול לאכול מפירותיהם עד שיעמות האב, שכן אף לבן עצמו אין
זכות בפירות בחיי האב, והלוקח שבא מכחו אינו עדיף ממנו.

גמרא

הגמרא מבארת את גדר מתנת 'מהיום' ולאחר מיתה. מקשה
הגמרא: וכי כתב 'מהיום' ולאחר מיתה' מאי הוי – מה בכך, ואין
חלה המתנה. והא הני בגיטין (עב) הנותן גט לאשתו ואומר לה,
'הריני מגרש אותך מהיום ולאחר מיתה', הרי זה גט ואינו גט,
והאשה ספק מגורשת. שכן מסופקים אנו בפירוש דבריו, האם
התכוין לגרש מהיום ואם כן היא מגורשת, או שהתכוין לגרש
לאחר מיתתו ואם כן אינה מגורשת, שכן אין גירושין לאחר מיתה.
ועל כן אם מת הבעל בלא בנים, הרי היא חולצת ולא מתייבמת.
ולפי זה גם בכבוד כל נכסיו לבנו מהיום ולאחר מיתה יש להסתפק
בספק האמור, שמא התכוין להקנותה בחייו ולפיכך חלה מתנתו,
או שמא התכוין להקנותה לאחר מיתתו ואין מתנה לאחר מיתה.
אם כן איך אומרת המשנה שחלה המתנה, הלא מאחר שספק
מתנה היא אין הני קונה אותה.
מתרצת הגמרא: התיס ספקא לה, אי הנהא הוי – שם אנו מסופקים
האם הוא תנאי, שלעולם הוא מגרש מהיום, אך אינו מגרש אלא
על תנאי שימות מחולי זה שהוא עומד בו, ואם אכן לבסוף מת
מחולי זה חל הגט כבר מעבשי. אי תורה הוי – או שכשאומר
'לאחר מיתה' הוא חוזר בו ממה שאמר קודם לכן 'מהיום', וכונתו
שיחול הגט לאחר מיתתו, ואם כן אינה מגורשת, שהרי אין
גירושין לאחר מיתה. לפיכך היא ספק מגורשת. אכל הקא בכותב
נכסיו לבנו 'מהיום' ולאחר מיתה, יש לפרש בכונתו דהיינו קאמר
ליה האב לבנו, גופא – את גוף הנכסים קני מהיום, אבל את הפירות
קנין הפירות בנכסים) תקנה רק לאחר מיתה. נמצא שעיקר המתנה

המשך ביאור למסכת בבא בתרא ליום רביעי עמ' א

1 יפוי כח, והשניה אינה אלא פירוש לדברי העדים. ומעתה יש מקום
2 לחילוקו של רב פפי.
3 רב הונא פריה דרב יהושע אמר, בין אם קודם כתוב 'אקנייה' ואחר
4 כך 'וקנינא מיניה', ובין אם קודם כתוב 'קנינא מיניה' ואחר כך
5 'ואקנייה', לא צריך לכתוב 'מהיום'. וכל שטר שכתוב בו קנין, הרי
6 זה כאילו כתוב בו 'מהיום', ואפילו שכתוב בו 'לאחר מיתה'
7 ולדברי הכל חל קנין הגוף מהיום וקנין פירות לאחר מיתה. ודוכרן
8 פתגמי דהוי באנפנא פליגי – ולא נחלקו רבי יוסי ורבי יהודה אלא
9 בשטר שכותבים בו העדים 'זכרון דברים שהיו בפנינו'. כלומר,
10 שאינם מעידים על קנין סודר שנעשה בפניהם, אלא רק על ציווי
11 הנותן אליהם לעשות שטר מתנה לפלוני.
12 אמר רב כהנא, אמרייתה לשמעתא קמיה – אמרתי שמועה זו לפני
13 דרב זביד מנהרדעא, ואמר לי, אתון הכי מתניתו לה, אנן הכי מתנינן

14 לה – אתם שונים שמועה זו בדרך של שאלת רבא לרב נחמן
15 ותשובת רב נחמן אליו, ואילו אני שונה אותה שלא בדרך שאלה
16 ותשובה אלא בדרך מימרא. שאמר רבא אמר רב נחמן, בהקנאה
17 לדברי הכל אינו צריך לכתוב 'מהיום'. ובין אם כתוב בשטר
18 'אקנייה' ואחר כך 'וקנינא מיניה', בין קודם 'קנינא מיניה' ואחר כך
19 'אקנייה' לא צריך לכתוב 'מהיום'. ורק בשטר שאין בו הקנאה אלא
20 הוא כתוב בנוסח של 'דוכרן פתגמי דהוי באנפנא', פליגי רבי
21 יהודה ורבי יוסי.
22 שנינו במשנתינו: הפותב נכסיו לבנו לאחר מותו, מכר הבן אין
23 ללוקח בהן כלום עד שימות האב. ומשמע שלאחר מיתת האב
24 זוכה הלוקח בנכסים לכל דבר. ונחלקו האמוראים שלפנינו, באיזה
25 אופן הדברים אמורים. איתמר, אם מכר הפן את הנכסים פתחי האב,
26 ומת הפן פתחי האב,

זה לזה, אבל אב הנותן לבנו קנין הגוף ומשייר לעצמו קנין פירות, אינו נחשב לבעלים מחמת קניינו זה, משום דאָבא לִנְיָא בְּרִיהּ אַחֲוִילי אַחֲוִיל – שהאב מוחל לבנו לגמרי על הגוף, ועל כן קנין הפירות שיש לו אינו נחשב כקנין הגוף. קא מְשַׁמַּע לָן רבי יוחנן, שגם קנין הפירות של האב הוא כקנין הגוף.

וְרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לָקִישׁ אָמַר, אִפְּה עַל גַּב שִׁכְבַּר אִמְרַתִּי דְּבַעְלָא קִנְיָן פִּירוֹת לֹא בְּקִנְיָן הַגּוּף דְּמִי, הָכָא בָּאב שְׁשִׁיר לַעֲצֻמוֹ פִּירוֹת אֲצִמְרִיד לִי שׁוֹב לְהַשְׁמִיעַ דִּין זֶה. שֶׁכֵּן סָלְקָא דְּעֵתָא אֲמִינָא, שְׂאִין זֶה אֵלָּא בְּמוֹכַר הַמְּשִׁיר לַעֲצֻמוֹ אֵת קִנְיָן הַגּוּף וְנוֹתֵן לְלוֹקַח קִנְיָן פִּירוֹת, אֲבָל כְּשֶׁהַנוֹתֵן מְשִׁיר לַעֲצֻמוֹ קִנְיָן פִּירוֹת וְנוֹתֵן לְמַקְבֵּל רַק אֵת קִנְיָן הַגּוּף, יֵשׁ מְקוֹם לומר שְׁהוּא כְּמוֹשִׁיר לַעֲצֻמוֹ גַּם בְּקִנְיָן הַגּוּף, מְשׁוּם שֶׁכֵּן לִנְיָא נְפִישִׁי אֲפִילוּ בְּמָקוֹם בְּרִיהּ, נְפִישִׁי עֲדִיפָא לִיהּ – שְׁהוּא מְעַדִּף אֵת עֲצֻמוֹ עַל פְּנֵי הַמַּקְבֵּל וְאִפִּילוּ כְּשֶׁהַמַּקְבֵּל הוּא בְּנוֹ. קא מְשַׁמַּע לָן רִישׁ לִקְוִשׁ, שְׂאִין כְּשֶׁהוּא מְשִׁיר לַעֲצֻמוֹ פִּירוֹת, אִין נֹחֵשׁב קִנְיָן זֶה כְּמוֹ קִנְיָן הַגּוּף.

רבי יוחנן מקשה: אִיתִיבִיהּ רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לָקִישׁ, שְׁנִינוּ בְּבֵרִיתָא, הָאוֹמֵר לְחִבְרִי 'לְכִי לָךְ, וְאַחֲרָיָא וְאַחֲרֵי מִיתָרְן' וְיִרְשׁ פְּלוֹנִי נִכְסִים אֵלּוּ וְלֹא יוֹרְשִׁי, וְאַחֲרָיָא וְיִרְשׁ אוֹתָם פְּלוֹנִי, כְּשֶׁמֵּת רֵאשׁוֹן קֵנָה הַשְּׁנִי אֵת הַנִּכְסִים, וְכְשֶׁמֵּת הַשְּׁנִי קֵנָה אוֹתָם הַשְּׁלִישִׁי. אֲבָל אִם מֵת הַשְּׁנִי בְּחַיֵּי הָרֵאשׁוֹן, יִתְּרוֹ הַנִּכְסִים לְיוֹרְשֵׁי הָרֵאשׁוֹן, שֶׁכֵּן לֹא נִתַּן אוֹתָם לְשִׁלְשִׁי אֵלָּא רַק לְאַחַר שִׁזְכָּה בְּהֵם הַשְּׁנִי, וּמֵאַחַר שֶׁמֵּת הַשְּׁנִי קוֹדֵם שֶׁהַסֵּפֶק לְזִכְוָתָם, אִף הַשְּׁלִישִׁי אִינוֹ קוֹנֶה אוֹתָם. מְסִיק רַבִּי יוֹחָנָן אֵת רֵאשִׁיתוֹ: וְאִם אֵתָּא שְׁקִינְיָן פִּירוֹת לֹא בְּקִנְיָן הַגּוּף דְּמִי וְכַדְבְּרִי רִישׁ לִקְוִשׁ, לְיוֹרְשֵׁי נֹתֵן מִיָּבֵעִי לִיהּ – עַל הַנִּכְסִים לְחִזּוֹר לְיוֹרְשֵׁי הַנוֹתֵן וְלֹא לְיוֹרְשֵׁי הָרֵאשׁוֹן. שְׁהִי אִין לֹא לְרֵאשׁוֹן אֵלָּא קִנְיָן פִּירוֹת בְּלִבְדּוֹ, שֶׁכֵּן לֹא הִקְנָה לוֹ הַנוֹתֵן אֵת הַנִּכְסִים אֵלָּא לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּהֵם מִשְׁךְ יָמֵי חַיָּיו בְּלִבְדּוֹ וְלֹא לְעוֹלָם. וְאִם כֵּן אִף שֶׁבְּטִלָּה מִתַּנֵּת הַשְּׁנִי וְהַשְּׁלִישִׁי, אִין לִנְכָסִים לְהִישָׁאֵר בְּרִשׁוֹת הָרֵאשׁוֹן אוֹ יוֹרְשֵׁיו לְאַחַר מִיתָתוֹ, שְׁהִי אִין גּוֹפֵם קְנוֹי לוֹ, אֵלָּא לְחִזּוֹר לְנוֹתֵן. אֵלָּא בְּהַכְרַח שְׁקִינְיָן פִּירוֹת בְּקִנְיָן הַגּוּף דְּמִי, וְהָרֵאשׁוֹן נֹחֵשׁב בְּעֵלִים בְּעִיקַר הַנִּכְסִים. וְעַל כֵּן מֵאַחַר שֶׁהַשְּׁנִי אִינוֹ בְּעוֹלָם, וְאִין מִי שִׁקְנָה אֵת הַנִּכְסִים מִהָרֵאשׁוֹן לְאַחַר מִיתָתוֹ, נִשְׁאָרִים הַנִּכְסִים בְּרִשׁוֹתוֹ, וְהִי הוּא מוֹרִישָׁם לְיוֹרְשֵׁיו.

אָמַר לִיה רִישׁ לִקְוִשׁ לְרַבִּי יוֹחָנָן, אִין מִכָּאן רָאִיָּה לְדַבְרִיךְ. שֶׁכֵּן בְּבֵרִי תְּרִנְקָא וְ– פִּירְשָׁהּ רַב הוֹשִׁיעִיא בְּבִבְלָא לְבֵרִיתָא זֶה, מִתַּנֵּת 'אַחֲרָיָא' שְׂאִינִי מִקְנִין פִּירוֹת בְּעֵלְמָא. שֶׁכֵּן קִנְיָן הָרֵאשׁוֹן בְּנִכְסִים אִינוֹ לְפִירוֹת בְּלִבְדּוֹ, אֵלָּא כֹּל זֶמֶן שֶׁהַשְּׁנִי לֹא זָכָה בְּהֵם הִי הֵם קְנוִיִּים לְרֵאשׁוֹן בְּקִנְיָן גָּמוּר שֶׁל גּוֹף וּפִירוֹת. לְפִיכָךְ כְּשֶׁהַשְּׁנִי אִינוֹ בְּעוֹלָם נִמְשָׁךְ קִנְיָנוֹ שֶׁל הָרֵאשׁוֹן לְעוֹלָם, וְהִי הוּא מוֹרִישָׁם לְיוֹרְשֵׁיו אַחֲרָיָא. וְכֵן רַבִּי וְ– הִקְשָׁה רַבָּה בַּר רַב הוֹנָא קָמִיהּ דְּרַב עַל בְּרִיתָא זֶה, מְדוּעַ לֹא יִחְזְרוּ לְיוֹרְשֵׁי נֹתֵן. וְאִף הוּא אָמַר לְתַרְץ כְּתִירוֹן הָאוֹמֵר, ש'אַחֲרָיָא' שְׂאִינִי, וְאִינוֹ קִנְיָן פִּירוֹת אֵלָּא קִנְיָן גּוֹף וּפִירוֹת.

מְקַשָּׁה הַגְּמָרָא עַל רַבִּי יוֹחָנָן: וְהִתְנִיָּא בְּבֵרִיתָא אַחֲרָתָא, שְׂאִם מֵת הַשְּׁנִי בְּחַיֵּי הָרֵאשׁוֹן יִתְּרוֹ לְיוֹרְשֵׁי הַנוֹתֵן וְלֹא לְיוֹרְשֵׁי הָרֵאשׁוֹן. וְאִם כַּדְבְּרִי רַבִּי יוֹחָנָן שְׁקִינְיָן פִּירוֹת בְּקִנְיָן הַגּוּף דְּמִי, מְדוּעַ לֹא יִחְזְרוּ הַנִּכְסִים לְיוֹרְשֵׁי הָרֵאשׁוֹן, הִרִי יֵשׁ לוֹ לְרֵאשׁוֹן לְקִנְיָנוֹם לְגַמְרִי מִכָּאן קִנְיָן הַפִּירוֹת שִׁישׁ לוֹ בְּהֵם, מֵאַחַר שְׂאִין מִי שִׁזְכָּה אוֹתָם מִמֶּנּוּ.

אָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, אִף לְאַחַר שִׁמּוֹת הָאֵב לֹא קֵנָה הַלּוֹקַח אֵת הַנִּכְסִים, אֵלָּא הֵם עוֹבְרִים לְיוֹרְשֵׁי הָאֵב. וְזֶה שֶׁמִּשְׁתַּמֵּעַ מְדַבְּרֵי הַמִּשְׁנָה שֶׁלְאַחַר מִיתָת הָאֵב זָכָה בְּהֵם הַלּוֹקַח לְגַמְרִי, אִין זֶה אֵלָּא בְּאוֹפֵן שֶׁבִשְׁעַת מִיתָת הָאֵב עֲדִיין הִיָּה הַבֵּן קַיָּם. וְיִרְשׁ לָקִישׁ אָמַר, גַּם אִם מֵת הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאֵב קֵנָה הַלּוֹקַח לְגַמְרִי אֵת הַנִּכְסִים לְאַחַר מִיתָת הָאֵב.

מִפְרֶשֶׁת הַגְּמָרָא: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, לֹא קֵנָה לּוֹקַח, מְשׁוּם שֶׁקִּנְיָן פִּירוֹת בְּקִנְיָן הַגּוּף דְּמִי, וְבַעַל קִנְיָן הַפִּירוֹת נֹחֵשׁב לְבַעֲלִים הָעִיקָרִי, מְשׁוּם שֶׁעִיקַר הַדְּבַר עוֹמֵד לְאִכִּילַת פִּירוֹתָיו וְלַתְּשׁוּמָתָם. וּמֵאַחַר שִׁישׁ לֹא בְּחַיָּיו קִנְיָן פִּירוֹת בְּנִכְסִים אֵלּוּ, הִרִי זֶה כְּאִילוֹ גַּם הַגּוֹף קְנוֹי לוֹ. לְפִיכָךְ אִין חִלָּה מְכִירַת הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאֵב אֵלָּא אִם כֵּן לְבִסּוֹף יִקְנֶה גַּם אֵת קִנְיָן הַפִּירוֹת שֶׁל נִכְסִים אֵלּוּ. אֲבָל אִם מֵת בְּחַיֵּי אָבִיו, אִינוֹ נֹחֵשׁב כְּבַעֲלִים עֲלֵיהֶם וְאִין בִּידוֹ לְמוֹכְרָם, שְׁהִי לְעוֹלָם לֹא יִזְכָּה בְּפִירוֹתֵיהֶם.

וְיִרְשׁ לָקִישׁ אָמַר, קֵנָה לּוֹקַח, מְשׁוּם שֶׁקִּנְיָן פִּירוֹת לֹא בְּקִנְיָן הַגּוּף דְּמִי, אֵלָּא בַּעַל קִנְיָן הַגּוּף נֹחֵשׁב בְּעֵלִים עַל הַדְּבַר, וְאִפִּילוּ אִם לְעוֹלָם לֹא יִבְאוּ הַפִּירוֹת לִידֵּיו. לְפִיכָךְ מִשְׁעָה שִׁקְנָה הַבֵּן קִנְיָן הַגּוּף בְּנִכְסִים בִּידוֹ לְמוֹכְרָם.

שׁוֹאֵלֶת הַגְּמָרָא: וְהָאִי פְּלוֹנִי בְּהֵ תְּרָא וְיִמָּנָא – וְהִי כְּבַר נַחֲלָקוּ רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לִקְוִשׁ בְּעֵינָן זֶה בְּמָקוֹם אַחֵר, וְלִשְׁם מַה נַּחֲלָקוּ בּוֹ שׁוֹב לְעַנְיָן דִּין מִשְׁתַּנִּינוּ. שֶׁכֵּן חַיִּיב אֲדָם לְהִבָּא בִּיכּוּרִים מִפִּירוֹתָיו שִׁבְכִירוֹ. וּמִצּוֹת עֲשֵׂה הִיא לְקַרְא בְּשַׁעַת הַבָּאָתָא לְעוֹזְרָה אֵת הַפִּרְשָׁה הַגְּמָרָא בִּיכּוּרִים. וְאִין חַיִּיב בִּיכּוּרִים נִהְיָ אֵלָּא בְּפִירוֹת שֶׁגִּדְּלוּ בְּאִדְמָתָא, אֲבָל אִם אִין הִקְרַקְע שְׁלוֹ אֵלָּא הַפִּירוֹת בְּלִבְדּוֹ אִינוֹ חַיִּיב עֲלֵיהֶם בְּבִיכּוּרִים. וְנַחֲלָקוּ רַבִּי יוֹחָנָן וְרִישׁ לִקְוִשׁ בְּדִין זֶה. וְהָיָתָם, הַמּוֹכֵר אֵת שְׁדֵּהוּ לְפִירוֹת – שְׁהוֹתִיר בִּידֵּיו אֵת גּוֹף הַשְּׁדָּה וּמִכָּר אוֹתָהּ רַק לְקִנְיָן פִּירוֹתָהּ לְזִמּוֹן מְסוּיִם, רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר, הַלּוֹקַח מְכַיָּא מִמֶּנָּה בִּיכּוּרִים וְאִף קוֹרָא עֲלֵיהֶם מְקַרָּא בִּיכּוּרִים בְּשַׁעַת הַבָּאָתָא. וְיִרְשׁ לָקִישׁ אָמַר, הַלּוֹקַח מְכַיָּא מִמֶּנָּה בִּיכּוּרִים וְאוֹלָם אִינוֹ קוֹרָא עֲלֵיהֶם מְקַרָּא בִּיכּוּרִים בְּשַׁעַת הַבָּאָתָא.

מִפְרֶשֶׁת הַגְּמָרָא מְחַלּוֹקָתָם: רַבִּי יוֹחָנָן אָמַר שְׁהוּא מְכַיָּא וְקוֹרָא, מְשׁוּם דְּקָסְבַּר 'קִנְיָן פִּירוֹת בְּקִנְיָן הַגּוּף דְּמִי'. לְפִיכָךְ הַלּוֹקַח שְׁהוּא בַּעַל קִנְיָן הַפִּירוֹת נֹחֵשׁב כְּבַעַל הַשְּׁדָּה, וְרֵאשִׁי הוּא לְקַרְא אֵת הָאִמּוֹר בְּפֶרֶשֶׁת מְקַרָּא בִּיכּוּרִים, 'וְעָתָה הִנֵּה הִבָּאִיתִי אֵת רֵאשִׁית פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִי' (דְּבָרִים כו ז). וְיִרְשׁ לָקִישׁ אָמַר שְׁהוּא מְכַיָּא וְאִינוֹ קוֹרָא, מְשׁוּם שֶׁקִּנְיָן פִּירוֹת לֹא בְּקִנְיָן הַגּוּף דְּמִי, וְאִין הַלּוֹקַח נֹחֵשׁב כְּבַעַל הַשְּׁדָּה. לְפִיכָךְ אִינוֹ קוֹרָא אֵת הַפִּרְשָׁה בְּשַׁעַת הַבָּאָתָא בִּיכּוּרֵיו, שֶׁכֵּן אִינוֹ יִכּוֹל לְזַמֵּן 'הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נָתַתָּה לִי'. אֲבָל מִחוּבִּב הוּא בְּעַצֵּם הַבָּאָתָא, שֶׁכֵּן אִף הוּא בְּכֹלל מַה שֶׁנִּשְׁאָמַר בְּבִיכּוּרִים 'וְלָקַחְתָּ מִרֵּאשִׁית כָּל פְּרִי הָאֲדָמָה אֲשֶׁר תִּבְיָא מֵאֶרֶץ' (שם כו ז). וְאִף שְׁגוֹף הִקְרַקְע אִינוֹ שְׁלוֹ, מְכַל מְקוֹם מֵאַחַר שֶׁמְקוֹם יִנִּיקַת הַפִּירוֹת מִהִקְרַקְע מְשׁוּעָבֵד לוֹ, הִרִי הִיא נִחְשָׁבֶת ל'אֶרֶצוֹ'. וּמֵאַחַר שֶׁכְּבַר נַחֲלָקוּ בְּדִין קִנְיָן פִּירוֹת לְעַנְיָן בִּיכּוּרִים, לְמַה הוּצָרְכוּ לְחִלּוֹק שׁוֹב בְּנִידוֹן זֶה לְעַנְיָן מְכִירַת הַבֵּן בְּחַיֵּי הָאֵב.

מְשִׁיבָה הַגְּמָרָא: אָמַר לָךְ רַבִּי יוֹחָנָן, אִף עַל גַּב שִׁכְבַּר אִמְרַתִּי דְּבַעְלָא מִי שֶׁמוֹכֵר לְחִבְרִי אֵת שְׁדֵּהוּ לְפִירוֹת קִנְיָן פִּירוֹת שֶׁל הַלּוֹקַח בְּקִנְיָן הַגּוּף דְּמִי, הָכָא בָּאב וּבְנוֹ אֲצִמְרִיד לִי שׁוֹב לְהַשְׁמִיעַ דִּין זֶה. שֶׁכֵּן סָלְקָא דְּעֵתָא אֲמִינָא שְׂאִין זֶה אֵלָּא בְּמוֹכַר וְלוֹקַח הַזּוֹרִים

זה שעלידי קיום המצוות נמשך עצמות אור אין־סוף, הוא לא מצד עניינו של האדם המקיים את המצוות אלא מפני שהמצוות הם רצון וציווי העצמות.

ממאמר שבת פרשת בהעלותך, ה'תשכ"ז